

קידוש לבנה - נוסח ברלין

בשנת תרצ"ד בלמדי בישיבת ה. מאד אצל בעל "קצה המטה" ז"ל, בא האדמו"ר ממונקאטש הרב הצדיק ר' חיים אלעזר שפירא זצוק"ל, בעל "מנחת אלעזר", לשבות מספר שבתות בהונגריה. כידוע, היה הוא בנו של הרב הצדיק ר' צבי הירש שפירא זצוק"ל בעל "דרכי-תשובה", שהיה בנו של הרב הצדיק ר' שלמה שפירא זצוק"ל בעל "שם שלמה", בן הרב הצדיק ר' אליעזר מלאנצוט זצוק"ל, בן הרב הצדיק ר' צבי אלימלך שפירא זצוק"ל בעל "בני-יששכר".

נסענו כעשרה בחורים לעיר נירעדהאז, לשבת הראשונה בה ישבות את שבתו הראשונה שם, כדי לשמוע תפילתו ודברי תורתו, להנות משיחותיו החסידיים, ומסיפוריו אודות תלמידי הבעש"ט הראשונים ועד גדולי הצדיקים שבהו. הנסיעה היתה בעגלה רתומה לסוסים ונמשכה כמעט כל הלילה.

מפורסם היה הרבי ממונקאטש ז"ל כמספר נפלא, וכמי שבאמתחתו אלפי סיפורים אמיתיים מגדולי הצדיקים.

יחד עם זה היה הוא ז"ל בקורתי מאד ביחסו לסיפורי צדיקים.

מאות סיפורים שהיו נפוצים בקרב חסידים, נפסלו על ידו, בטענה שאינם עומדות במבחן הבקורת ונכונותן מוטלת בספק. ידועה אמרתו: שיש להאמין שבכחו של צדיק לעשות מופת ואפילו מופת גדול מאד, אולם לא חייבים להאמין אם לא נבדקה מהימנותו של המספר מעל לכל ספק, שאכן עשה הצדיק את המופת המיוחס אליו.

רגיל היה הרבי ז"ל ממונקאטש, לעסוק בשעות המאוחרות של מוצאי שבתות, בסיפורי צדיקים ולמעמד זה התאספו מאות מאזינים לשמוע סיפוריו.

שמעתי ממנו ז"ל באותו מוצאי שבת סיפורים רבים, וסיפור אחד נחרת בזכרוני במיוחד, כי הרשים אותי ביותר והביאני לידי התרגשות עזה.

אולם לא רק אני, גם הוא ז"ל היה נרגש מאד, פניו נדלקו בלהב אש, ועיניו הבריקו באור מיוחד.

סיפרו לי חסידי מונקאטש, שהרכה פעמים סיפר הוא ז"ל את הסיפור, בדרשת נעילה ביום כפורים, במטרה, להמליץ טוב על ישראל עם גמר החתימה.

וזה תוכן הסיפור:

בשנת תרע"א, חלה אביו של הרבי ממונקטש ז"ל הלא הוא בעל "דרכי-תשובה" ז"ל.

אחרי שכל הרופאים במונקאטש והסביבה לא יכלו לעזור, הוזמן פרופסור מוינה. שלאחר בדיקה יסודית, המליץ לנסוע לביצוע הניתוח לברלין, בירת גרמניה.

באותה תקופה נפתחה בברלין מחלקה חדשה בה בוצעו ניתוחים מסוג זה. שם נמצא הציווד החדש ביותר, וצוות רופאים מומחים ומיומנים בכיצוע הניתוח הדרוש.

הנסיעה לברלין לא היתה קלה כלל ועיקר למשפחת בעל ה"דרכי תשובה". ראשית, היה זה בחודש כסליו, תקופה קרה ביותר, המקשה על עצם הנסיעה, ובפרט לחולה מסוכן.

שנית, היה ברור כי לא הרבי החולה לבד יסע, גם בנו בעל "מנחת אלעזר" יסע איתו. וכן בחור משמש יתלווה אליהם.

כן יש גם לצרף "בעל בית" חסיד של הרבי הדובר גרמנית, לשם עריכת סידורים טכניים יומיומיים, בברלין גופא.

כל זה עלה הון תועפות.

אולם הבעיה העקרית היתה: האכסניה, המנין לתפילה, והמזון, דהיינו כשרות המזון.

אף שידעו במונקאטש כי גם בברלין ישנם יהודים חרדים ממש, וכי גרים שם מעט יהודים חסידיים פולניים, אולם ברלין היתה מאופינת כעיר של משכילים מודרניים.

היה גם ידוע, כי בית החולים בו ינותח בעל ה"דרכי תשובה", נמצא באיזור ריק מיהודים בכלל, ובמיוחד מיהודים חרדים, ורחוקה מאד ממרכז הקהילה היהודית. אך לא היה מקום להסוסים ולשיקולים רבים, הפרופסור עמד בתוקף על דעתו, וטען שאי ביצוע הניתוח מסכן את חיי הרבי.

נעשו מעט הכנות עוד במונקאטש בטרם יציאחם. סוחרים אחדים במונקאטש קימו קשרים מסחריים שהגיעו גם לברלין.

אמצעות התורה
אמצעות השו"ת

בקשר טלפוני ממושך, סודרו הדברים הראשוניים הדחופים ביותר, כגון: קבלת הרבי לבית חולים בתאריך מסוים, סוכם מי יהיה הפרופסור שיעמוד בראש צוות המנתחים, וגם סודר, קבלת אגף נפרד של 3 חדרים בבית החולים, לאכסון משפחת הרבי.

נשארה פתוחה בעיית האוכל והמנין לתפילה. עם הגיעם לברלין, התקשרו עם משרדי הקהילה החרדית, ונודע להם כי גם בברלין ישנה קבוצה של יהודים יוצאי פולין, חסידים של אדמו"רי פולין שונים.

אף שבברלין לא חבשו שטריימיל וקאפוטה, את הבית נהלו בכל אורחותיו בסגנון חסידי, וגם בענין כשרות המאכלים הקפידו בכל ההידורים והחומרות שהנהיגו אדמו"רי פולין.

אחרי מאמצים, נמצאה משפחה חסידית שקבלה על עצמה את הדאגה לאספקת אוכל כשר למהדרין מן המהדרין למשפחת האדמו"ר ממונקאטש, וכמובן בשכר מלא.

בקשר לסידרי תפילה סודרו הדברים כך.

בימות החול, נסעו עם חשמלית להתפלל למרכז הקהילה החרדית. בעל "דרכי תשובה" התפלל ביחידות בחדרו בבית החולים.

בשבתות באו כארבעה עד ששה מתושבי ברלין החסידיים לבית החולים, כדי להצטרף למגן ליד מיטת הרבי החולה.

ספר תורה קטן שהיה שיך בעבר לבעש"ט, היה בידי אדמו"רי בית מונקאטש, ולכל מקום שגלו גלה ספר תורה זה עמהם, וכמובן שגלה גם עתה לברלין.

הנחתו בוצע בהצלחה, ואחר שבועיים התחיל החולה בעל "דרכי תשובה" להתאושש.

עברו עוד כעשרה ימים, ולאחר בדיקה יסודית של הפרופסור המנתח, התברר כי אין צורך יותר לשהות בבית חולים, די שהוא יראה אחת ליומיים את החולה.

לאחר התייעצות עם אנשי המקום, הוחלט, לשכור קומה שלמה בבית מלון קרוב לבית החולים, לשם יעבור החולה עם משפחתו, ולשם יבא הפרופסור לבקור מדי יומיים לבדוק את החולה.

בית מלון זה שהיה בן 16 קומות היה אז מן החדשים ביותר. בעל "דרכי תשובה" ופמליתו שוכנו בקומה העשירית.

הגיעו הימים הראשונים של חודש שבט, השמים מכוסים בעבים, חשך כבד מכסה את הארץ ושלג יורד יומם ולילה בלא הרף.

ביום " שבט, הביע בעל "דרכי תשובה" את תקותו, שלמרות השלגים הגדולים יעזור ד' שיוכלו לקדש את הלכנה.

אולם, בימים הבאים, לא רק שהמצב מבחינה זו לא השתפר, כי אם אדרבה עוד החמיר, וככל שהתקרב סוף זמן קידוש לבנה, נעשו השמים יותר קודרים וחשוכים, והשלג מוסיף ויורד.

הגיע הליל האחרון שבו היה סוף זמן קידוש לבנה בשעה 1:00 כלילה. באותו לילה הגיע דרגת הקור ל-25 מעלות מתחת לאפס.

בעל "מנחת אלעזר" ז"ל ראה, כי לאכיו בעל "דרכי תשובה" ז"ל תהיה עגמת נפש גדולה, אם לא יוכל לקדש הלבנה, לכן החליט לעשות מאמצים מיוחדים אחרונים בענין זה.

אורגנה תורנות על מרפסת הקומה, בתקוה, שתיראה הלבנה לכמה דקות לפני סוף הזמן, ויוכלו לקדש אותה.

מחמת הקור העז ששרר אז, עמד כל תורן על המרפסת לא יותר מ-10 דקות, והוחלף מיד על ידי הבא בתור.

החולה בעל "דרכי תשובה" ז"ל, שכב על מיטתו, מיטת גלגלים, מלוכש בבגדי חורף עליונים, מתוח ודרוך כולו ציפיה להודעה שהלבנה התגלתה ונראית, ואז יגררו את מיטתו למרפסת משם יוכל לקדש את הלבנה.

והנה לקראת השעה 12:00, הודיע התורן שהשמים מתחילים להתבהר.

כל הגברים, שיחד עם בעל "דרכי תשובה" ובעל "מנחת אלעזר" ז"ל מנו עשרה, הועמדו במצב הכן, עומדים דרוכים על יד דלת המרפסת מבפנים, ^{אמצעות התורה} מחכים לאות יציאה.

התורן נכנס והודיע בשמחה כי לפי הנראה בעוד דקות תיראה הלבנה.

כן הבהיר, כי לפי הנראה אין צורך להחפז, ההתבהרות נראית יציבה ולא חולפת ויש זמן להתכונן כראוי.

נפתחת הדלת, ומטת החולה נגררה למרפסת, מלווה בפמליתו. והנה נתגלה לפניהם, רקיע בהיר ויפה, כשמעגל גדול בהיר מקיף את הלבנה.

אכן התברר לנוכחים, כי ההתבהרות היא יציבה, ויש די זמן לשהיה של הכנה נפשית לפני קיום מצות קידוש הלבנה.

ואז - סיפר בעל "מנחת אלעזר" - חדרו למוחי הרהורי גאווה, וחשבתי בלבי:

רבש"ע! אנחנו קבוצה קטנה הנקראים חסידים, תלמידי תלמידי הבעש"ט ז"ל, העמדנו תורנות וחיכינו בקור עצום, כדי שנוכל

לקדש הלבנה, כודאי בשכילנו שידדת מערכות, והבהרת השמים, וגילית לנו את הלבנה, כדי שנוכל לברך עליה ולקדשה. כך אמרתי בליבי.

בעוד הרהורים אלו ממלאים את מחשבתי, ורגשות סיפוק את ליבי, לפתע שמענו מעלינו מהקומה ה- 16 קול המכריז בגרמנית "רבותי! נתגלתה הלבנה, הנכם מוזמנים מיד למרפסת לברך בצוותא ברכת הלבנה".

לא עברה דקה - ולתדהמתנו הגדולה - הגיעו לאזננו קולות של ציבור העומד ומברך ברכת לבנה בהיגוי גרמני מובהק, "אשר במאמרו ברא שחקים".

הוברר לנו לאחר מיכן, כי תושבי ברלין החרדית מתוך שאיפתם לקיים את המצוה, העמידו אף הם תורנות בבנין זה שהיה אז הבנין הגבוה ביותר בברלין - כדי שיוכלו לקדש את הלבנה.

דמעות שמחה זלגו מעיניו של בעל "דרכי תשובה", פתח ואמר "רבש"ע: מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ?!

מי היה מעלה בדעתו, שכברלין עיר משכילית חמרית זו, ובקור כה עז, יטריחו עצמם יהודים, יעמדו בתורנות על גגו של הבנין הגבוה ביותר, כדי שיוכלו לקדש הלבנה.

כשדמעות שמחה והתרגשות שוטפות את עיניו, ישב "בעל דרכי תשובה" על מטתו וקידש את הלבנה.

כפי שציינתי לעיל שמעתי ספור זה אישית מבעל "מנחת אלעזר" ז"ל.

ג.ב. הביקור בברלין בחודש אלול תרע"ג המוזכר בהקדמה לדרכי תשובה ו-ז, נדה ומקואות, היה ביקור חוזר - ביקור שני.